

Inclusief onderwijs is passend voor iedereen

Wanneer je onderwijs ontwerpt met diversiteit als uitgangspunt, ontstaat er vanzelf passend onderwijs, stellen Marieke Tjallema en Bert van Velthooven van de Marnix Academie. Inclusief onderwijs komt daardoor dichterbij.

In het artikel 'Inclusief onderwijs lijkt verder weg dan ooit' uit het *Onderwijsblad* van juli staat dat het verschil tussen passend en inclusief onderwijs niet erg duidelijk is. Dat klopt. Een duidelijke definiëring ontbreekt omdat de begrippen door elkaar worden gebruikt. Toch beweren wij dat inclusief onderwijs juist dichterbij komt. Er is een trend zichtbaar waarbij passend onderwijs als basis wordt beschouwd om het onderwijs inclusiever te maken. Passend onderwijs startte in 2014 met het credo

'gewoon waar kan, speciaal waar moet'. Dit impliceert dat passend onderwijs vooral als doel heeft om tegemoet te komen aan de behoeften van leerlingen met een 'beperking', met 'ondersteuningsbehoeften' of 'educational needs'. Dit is ook de manier waarop de Onderwijsraad inclusief onderwijs heeft gedefinieerd in het rapport *Steeds inclusiever*. Volgens ons is dit een doodlopende weg. Wanneer er steeds aandacht blijft voor 'het speciale' kom je nooit tot een schoolstelsel dat toegankelijk is voor alle kinderen en jongeren. Je blijft dan groepen excluderen. Internationaal wordt inclusief onderwijs vooral

gezien als een principe dat recht doet aan de diversiteit tussen alle leerlingen. Dit vraagt om een andere manier van kijken waarbij er geen speciale voorzieningen voor 'speciale' leerlingen in het leven worden geroepen maar waarin alle leerlingen, in al hun diversiteit, naar dezelfde school gaan.

SPRAAKVERWARRING

In 2020 werd passend onderwijs geëvalueerd. Vooruitlopend op deze evaluatie nam de Tweede Kamer in 2019 een motie aan waarin het belang van een gezamenlijke weg naar inclusief onderwijs voor ieder kind wordt aangegeven. Een resultaat van deze motie was een brede coalitie van verschillende betrokkenen uit alle niveaus van het onderwijs om tot inclusief onderwijs te komen. Deze coalitie heeft gekozen voor het begrip 'inclusiever onderwijs'. De spraakverwarring tussen de begrippen 'passend' en 'inclusief' is volgens ons op dit moment ontstaan. Nog voordat passend onderwijs geëvalueerd werd, was er al sprake van een stap in de richting van inclusiever onderwijs. Wat de verwarring verder heeft vergroot is dat toenmalig minister Arie Slob in 2020 een 'verbeteraanpak passend onderwijs' uit deed gaan met daarin aandacht voor inclusief onderwijs. De begrippen 'passend' en 'inclusief' werden in één adem genoemd en zijn door elkaar gaan lopen. Hoewel uit de evaluatie passend onderwijs blijkt dat het nooit de gedachte is geweest dat passend onderwijs een opmaat zou zijn voor inclusief onderwijs, heeft de realiteit de verwachting ingehaald. Inmiddels is er hard gewerkt in het onderwijs, veel geëxperimenteerd en veel geleerd om passend, of inclusiever, onderwijs mogelijk te maken.

WERKPLEZIER

Zoals uit de titel van dit stuk mag blijken hoeft de verwarring van terminologie niet erg te zijn. Je zou inclusief onderwijs ook kunnen definiëren als passend onderwijs voor iedereen. Er is vooral een denkomslag nodig. Op dit moment wordt in het ontwerp van onderwijs nog vaak uitgegaan van de gemiddelde leerling. Dit heeft tot gevolg dat het onderwijs voor de leerling dat niet binnen dit gemiddelde valt, steeds moet worden aangepast. Dit vraagt veel van leerkrachten en docenten. Ze hebben aan de ene kant het gevoel een programma te moeten afwer-

Wanneer er steeds aandacht blijft voor 'het speciale' kom je nooit tot een schoolsysteem voor alle kinderen

ken en aan de andere kant moeten ze ook keihard werken om elke leerling binnen dat programma te houden. De oplossing is om een andere uitgangspositie te kiezen en uit te gaan van verschillen tussen leerlingen. Deze verschillen worden dan gezien als kans om te leren en het vormen van een uitdagende leeromgeving. Wanneer je onderwijs ontwerpt met diversiteit als uitgangspunt ontstaat er vanzelf passend onderwijs. Het ontwerpen van zo'n leeromgeving vraagt om vakkracht en creativiteit van leerkrachten en docenten. Maar het doet ook een appel op wat zij het liefste doen, namelijk leerlingen tot ontwikkeling brengen. Voor opleidingen betekent dit dat ze diversiteit en inclusie scherp op de agenda moeten zetten. Binnen onze opleiding, de master passend meesterschap, hebben we daarom gekozen om inclusief denken en handelen centraal te stellen. Studenten (afkomstig van diverse onderwijsinstellingen met verschillende achtergrond en niveau) geven aan dat ze hierdoor meer eigenaarschap en werkplezier ervaren. Ze zoeken met hun leerlingen naar wat werkt en hoe er met en van elkaar geleerd kan worden.

Zo bezien lijkt inclusief dichterbij dan ooit en geeft het de mogelijkheid om het onderwijs passend te maken voor elke leerling en elke student.

MARIEKE TJALLEMA EN BERT VAN VELTHOOVEN
ZIJN ACADEMIC DIRECTORS MASTER PASSEND
MEESTERSCHAP AAN DE MARNIX ACADEMIE

Luister naar de werkvloer

In de Haagse beleidstorens zitten veel mensen met wetenschappelijke kennis, maar nauwelijks mensen met ervaringskennis.' Dat zie ik Tim 'S Jongers, directeur van de Wiardi Beckman Stichting, verzuchten in het tv-programma *Buitenhof*.

In de praktijk blijken veel van die grootse plannen prima te werken in de Haagse fantasiewereld, maar niet in de praktijk van alledag. Iets wat de werkvloer al vanaf het begin had kunnen vertellen, maar ja, daar werd dus niet naar geluisterd.

Dat laatste zagen we ook weer bij de opening van het academisch jaar. Op al die openingen van al die universiteiten zaten veel bestuurders. Maar er was ook een 'wáre opening', georganiseerd door onder andere de AOb. Daar zat alleen de werkvloer: de onderzoekers en docenten. Die laatsten worden nog veel te vaak met een tijdelijk contract afgescheept. Dat zorgt voor onzekerheid en werkdruk, en dat gaat uiteraard ten koste van het onderwijs en onderzoek. Maar ja, de bestuurders zaten bij hun eigen openingen van het academisch jaar, dus of zij het gehoord hebben?

Gelukkig is er wel iets te doen aan die doorgesloten flexcontracten. Want minister Robbert Dijkgraaf gaat de komende jaren honderden miljoenen investeren in de wetenschap. Aan dat geld zou hij best voorwaarden kunnen verbinden om de flex terug te dringen. Maar dat zeg ik dus vanaf de werkvloer.

Gelukkig heeft de minister oren naar die werkvloer. Tenminste: in het *Buitenhof* noemde hij de klacht van de directeur van de Wiardi Beckman Stichting 'een heel helder signaal'.

Dat is hoopvol, dus spijkers met koppen dan maar. Want er is een werkgroep op het ministerie die probeert een oplossing te vinden voor de flexverslaving van universiteiten. Raad eens wie daar niet in zitten? Inderdaad. Dus, beste minister Dijkgraaf: onze leden en onze collega's van wo in Actie en de andere actiegroepen in de wetenschap haken graag aan. Laat maar komen die uitnodiging.